

Myslínka (District of Plzeň – sever)

Pavel Vařeka – Michal Preusz – Petr Netolický – Sabina Mattová

Historie a vývoj vsi

Malá ves Myslinka je situována 15 km západně od Plzně v nadmořské výšce 360–380 m na mírném svahu orientovaném k severu kolem prameniště bezejmenné vodoteče, které se asi po 300 m vlévá do potoka Myslinka. Mírně zvlněná krajina je geologicky formována arkózami, prachovci, pískovci, metadrobami, fylickými břidlicemi, fluvialními štěrkovitými písky, krytými převážně hnědozeměmi a kambizeměmi (arc gis on mapy.geology.cz). Ves je poprvé zmiňována v psaných pramenech k roku 1239, kdy se stala součástí rozsáhlého panství benediktinského kláštera v Kladrubech (*“villam nomine Myzlina”*; CDB III/2, č. 219, s. 293). Za husitských válek byl klášter v roce 1421 vypálen, jeho panství zabráno místními šlechtickými rody a v této neklidné době několik vsí zaniklo, pravděpodobně včetně Myslinky. V 16. století je doložen vrchnostenský dvůr a celá ves byla znovu vysazena po roce 1671, kdy po třicetileté válce kladrubští benediktini postupně obnovili svou držbu (Gersdorfová 2020). Ves sestávala ze 17 menších poddanských dvorů, kterým byla poskytnuta půda při okrajích katastru. Dominantní část pluzžiny zaujímaly velké bloky polností obhospodařovaných režijním klášterním velkostatkem. Podle matriky a dalších pramenů byli osedlí německojazyčného původu. Počet domů se postupně rozšiřoval z 19 evidovaných v roce 1789, 20 v roce 1838, 29 v roce 1900 až na 38 v roce 1930. Před 2. světovou válkou bylo cca. 80% obyvatel obce německé národnosti (převážně rolníci s rodinami) a ostatní byli národnosti české (zpravidla zemědělství dělníci). Na základě mnichovské dohody byla ves na podzim 1938 připojena k území tzv. Sudet, které byly anektovány nacistickým Německem. Po druhé světové válce byly němečtí obyvatelé vyhnáni a jejich majetky získali čeští osídlenci. Velkostatek byl v roce 1948 znárodněn a přeměněn ve státní statek. Kolektivizace rolnických hospodářství začala v roce 1950. Obec s 36 domy v 80. letech se začala rozrůstat po Sametové revoluci a v současnosti je tvořena 59 domy s 225 obyvateli (historie vsi cf. Gersdorfová 2020; GEDENKBUCH; KRONIKA).

Na mapě prvního (josefského) vojenského mapování ze 2. poloviny 18. století vidíme pravidelnou návesovku oválného půdorysu (<http://oldmaps.geolab.cz/map>). Detailní podobu intravilánu dokumentuje až mapa stabilního katastru z roku 1838 (<https://archivnimapy.cuzk.cz>), která zachytila ves o rozměrech 220 x 290 m tvořenou 20 usedlostmi situovanými kolem návsi nepravidelně oválného půdorysu s malou kaplí. Mapa zřejmě zachytila půdorysnou formu, která se příliš nezměnila od nové lokace ve 2. polovině 17. století, kdy ves tvořilo 17 poddanských dvorů. Pouze tři nové usedlosti přibyly na konci 18. a počátku 19. století. K nim se zřejmě řadí dům čp. 20 umístěný přímo v návsi. Kromě jednoho domu a několika

Obr. 1. Myslínka – Mapa stabilního katastru 1838. A – vrchnostenský dvůr, B – kaple, 1–17 - sondy, červeně – zděné (nespalné) stavby, žlutě – dřevěné (spalné) stavby, zelené linie – parcely, černé linie – cesty a plůžina, šedé linie - vrstevnice (mapa M. Preusz a P. Vařeka; <https://archivnimapy.cz/kz>).

Obr. 2. Myslinka - Ortofoto 2019. A – bývalý statní statek, B – bývalá kaple, oranžově – dochované historické stavby (před 1945), šedé – zbořené historické stavby, 1-17 – sondy (ortofoto ArcGIS on ags.cuzk.cz, M. Preusz a P. Vařeka).

hospodářských objektů byla zástavba gruntů dřevěné konstrukce (na mapě označeny žlutě). Pravděpodobně se jednalo o stavby roubené konstrukce, která je charakteristická pro lidovou architekturu Plzeňska (Foud – Karel 1998; Vařeka – Frolec 2007, 210). V německém jazykovém prostředí nelze vyloučit také užití hrázděné konstrukce, která se v Čechách ovšem uplatňovala jen v patrových částech, štítech stavení a u hospodářských objektů (Vařeka – Frolec 2007, 83-84). Usedlosti sestávaly obvykle z přízemního trojdílného chlévního domu a stodoly; pouze v několika případech zaznamenáváme další hospodářské stavby představované zřejmě chlévy a špýchary. Vsi dominuje čtyřstranný zděný barokní režijní dvůr o rozměrech 65 x 100 m přiléhající k vesnickému půdorysu na jihozápadní straně. Během 2. poloviny 19. a 1. poloviny 20. století nahradily tradiční dřevěnou architekturu stavby zděné z kamene a cihel a nové domy byly zakládány na severní straně. V této části vsi navázala po roce 1989 rozsáhlá domová výstavba, která se postupně rozšiřuje dále k severu. V poválečném období bylo množství historických usedlostí nebo jejich částí zbořeno, stejně jako velká část barokního dvora a období komunismu padla za oběť i kaple na návsi. V nedávné době byl k vesnickému jádru necitlivě na jižní straně připojen průmyslový areál, který do značné míry narušuje rurální charakter sídla.

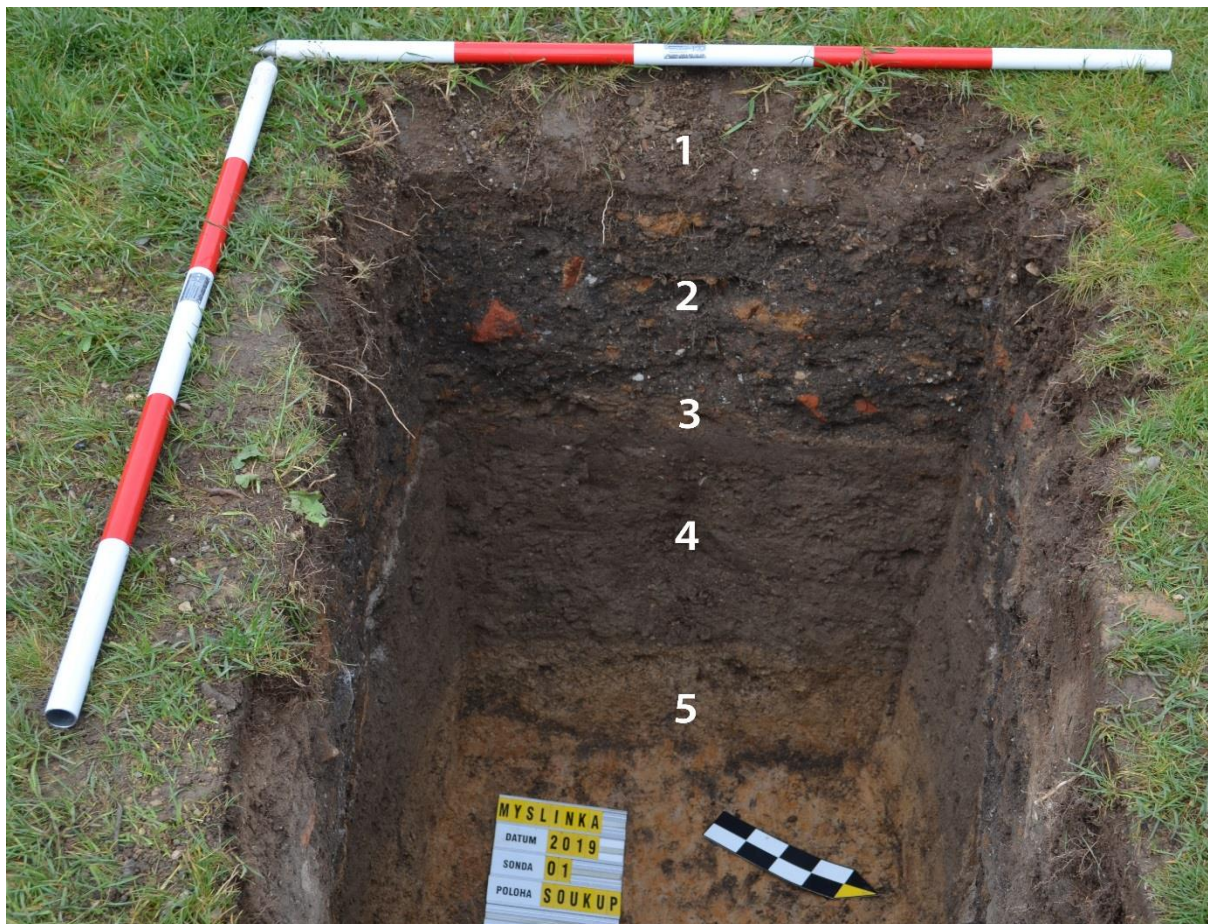
Archeologický výzkum

Celkem bylo ve druhé polovině roku 2019 a na počátku roku 2020 položeno 17 sond o rozměrech 1 x 1 m a do archeologického výzkumu se zapojilo 20 místních obyvatel. Sondy se zaměřily jak na plochy parcel (3 sondy), tak i veřejné prostranství návsi (14 sond; hloubka na podloží činila obvykle cca. 1 m). Získáno bylo celkem více než 300 nálezů. Chronologicky určitelné artefakty lze datovat od konce 17. století do současnosti. Absence jakéhokoli staršího archeologického materiálu naznačuje opětovné založení vesnice v nové, dříve nedotčené oblasti. Dosud se nepodařilo určit prostor původní středověké vesnice. Negativní byl povrchový průzkum katastrálního území 400 m severně, na plošině nad soutokem dvou potoků. Další průzkumy okolí vesnice budou provedeny během podzimu 2020. V pozitivních prostorech budou položeny další sondy.

Dvě zkušební sondy umístěné na pozemcích založených v mladší části obce odhalily půdní pokryv bývalých polí (zkušební jámy č. 2-3). V sondě 2 byla nalezena hrstka keramických fragmentů z konce 17. až 19. století, které lze ztotožnit s hnojnou keramikou. Sonda 1 byla vytěžena v zadní části pozemku, kde byl zjištěn původní povrch hospodářského dvora, který byl pokryt silnou vrstvou odpadu (většinou stavební sutiny a popel z kamen) smíchaného s artefakty z počátku 20. století (obr. 3).

Tři sondy byly umístěny podél severního (č. 4), západního (č. 5) a jižního okraje návsi (č. 6). První dvě odhalily kontexty představující původní vesnický zelený povrch s několika keramickými střepy datovanými do konce 17. až 19. století, které byly navrstveny silnými

vrstvami skládky z konce 20. století obsahujícími odpadky jiného druhu (většinou stavební sutiny). Sonda č. 6 odkryla základ kamenné zdi pojené jílem, která ohraničovala přední část usedlosti a byla stržena na konci 20. století, kdy byla tato část návsi využívána také k deponování odpadu. Vrstvy, které lze ztotožnit s původní zahradou před statkem č. 9, byly nalezeny jižně od zdi a obsahovaly keramické zlomky z konce 17. až počátku 20. století.

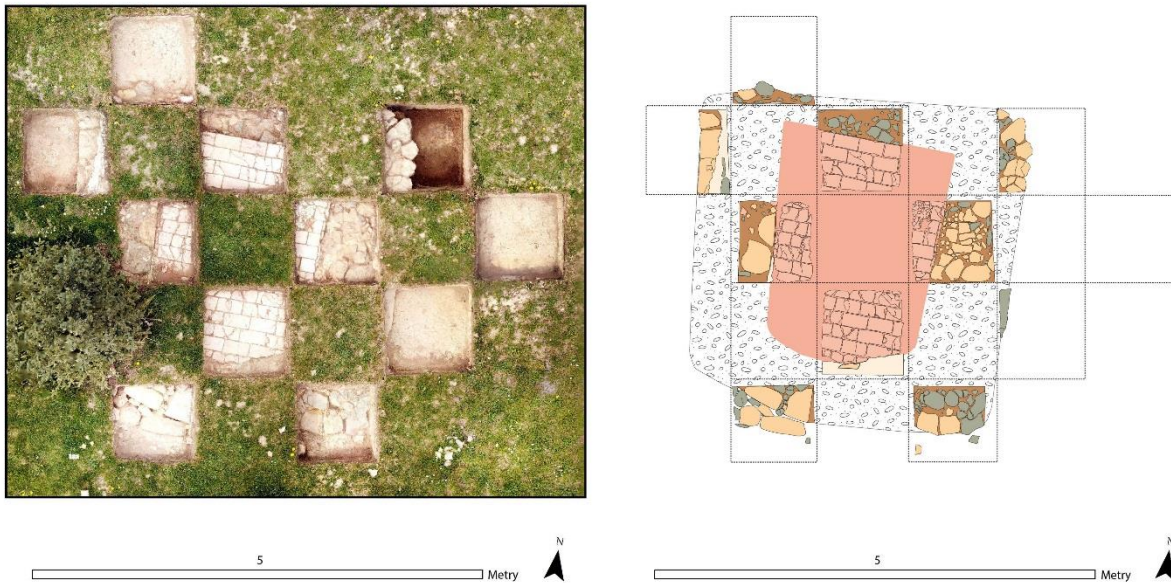
Obr. 3. Myslinka (čp. ...) – sonda 1. 1 – ornice, 2 – vrstva odpadu z doby po druhé světové válce, 3 – původní povrch usedlosti a dvora, 4 – půdní typ, 5 – podloží (2019; foto S. Mattová).

Obr. 4. Myslinka – sondy v prostoru bývalé zvoničky (sondy č. 9, 13, 15 17): odkryv základů barokní kaple (foto P. Vařeka).

Hledání barokní zvoničky na návsi

Koncentrace sond v centrální části návsi reagovala na žádost Obecního úřadu o lokalizování polohy bývalé barokní kaple, která byla zbořena rozhodnutím místních komunistických úřadů v roce 1978 (obr. 4). Z historických map z 19. až poloviny 20. století byla vyměřena pravděpodobná poloha zaniklé kaple. V prostoru, který byl geodeticky vytyčen, bylo položeno 11 sond (č. 7-17), a to v rámci průzkumné mřížky (obr. 5). V deseti z nich se podařilo archeologům ve spolupráci s místními dobrovolníky odhalit těsně pod současným povrchem pozůstatky kamenných obvodových zdí pojených vápennou maltou o přibližném obvodu 4 x 4 m a mezi nimi podlahu z červených cihel. Zároveň se podařilo objevit řadu artefaktů, které souvisí jak se stavbou (střešní krytina, hřebíky), tak s každodenním životem kolem ní. Vrstvy odpadu kolem kaple dokumentovaly aktivity z konce 20. století: nakládání s odpady, dětské hry a večírky spojené s nadměrným pitím, které dokazovaly rozbité lahve od alkoholu a stopy ohňů (tyto večírky byly spojeny např. s tzv. „Pálením čarodějnic“; tradice v noci z 30. dubna na 1. května) potvrzené místními lidmi.

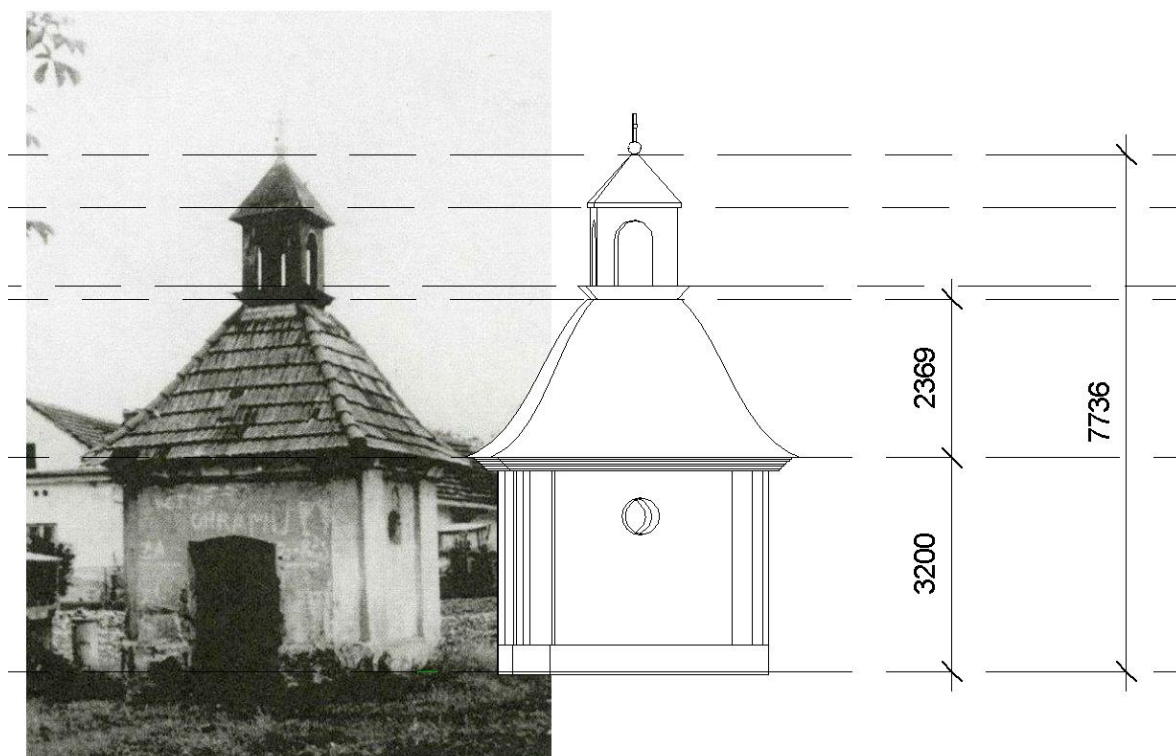
Obr. 5: Ortofoto odkrytých částí stavby s pravděpodobným průběhem zdí v kresebné dokumentaci kaple (foto D. Rieger, kresba M. Preusz)

Významným výsledkem výzkumu bylo zcela jasné vymezení polohy bývalé barokní zvoničky, která vznikla po polovině 18. století. Šlo o reakci na „ohňové nařízení“ Marie Terezie z roku 1751, v němž císařovna přikázala, aby na českém venkově došlo k posílení protipožárních opatření. Drobná zděná zvonička měla sloužit jako alternativa k absentujícím kostelním zvonům, neboť nejbližší byly více než 3 km daleko. Zdá se, že byla vystavěna Kateřinou Werdan a Martinem Wenzlem na počátku 19. století. Její existenci potvrzuje její zákres na stabilním katastru z roku 1839. Její užívání po více než 150 let potvrzuje 3. vojenské mapování z roku 1878 a státní mapy z 50. let 20. století, tedy v éře komunismu. Ke zboření kapličky došlo dne 18. listopadu roku 1978. Poté co do kaple naboural mladý cyklista, na kterého spadl kus střechy. Poté se sešla ve vsi brigáda asi deseti lidí, kteří začali za hostincem s demolicí. O kapličku neprojevil zájem ani farní úřad v Městě Touškově, který její stav zhodnotil jako vadný a střechu jako nebezpečnou zejména pro děti, které si v jejím okolí hrály. Před zbouráním byla kaple fotografována. Černobílé fotografie pořídil syn předsedy MNV Ježek (obr. 6).

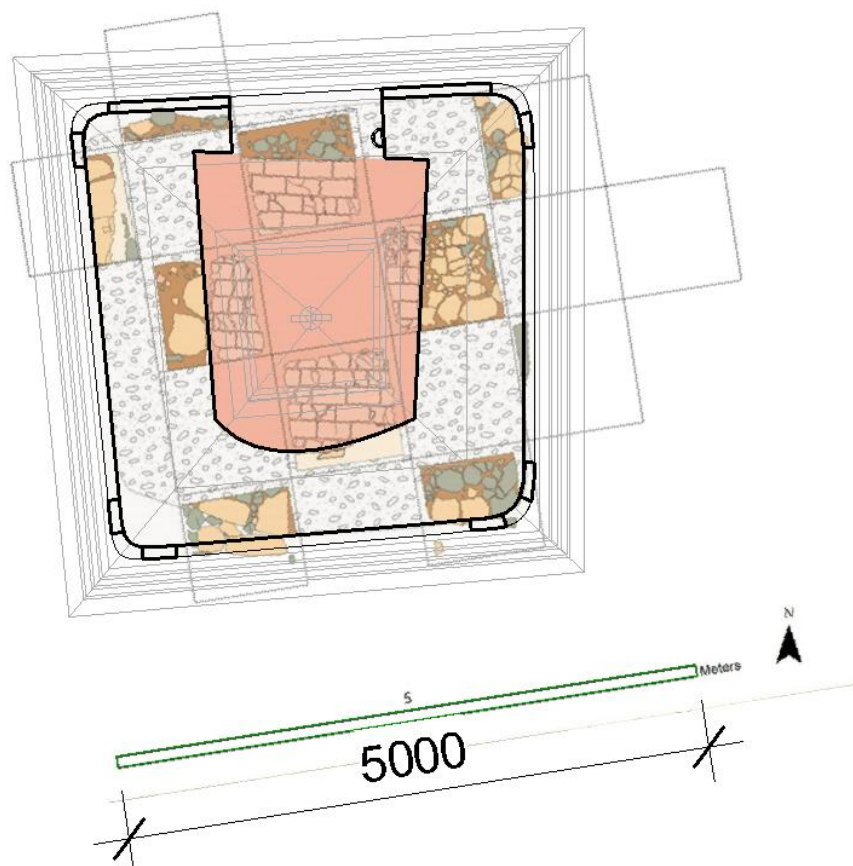

Obr. 6: Fotografie zachycující zvoničku před zbouráním (autor Ježek)

Na základě těchto historických fotografií a výsledků archeologického výzkumu byla přesně definována poloha někdejší kaple a zároveň bylo možné posoudit její stavební podobu (obr. 7-8). Objekt byl založen do podloží. Kamenná podezdívka měla nepravidelný, přibližně čtvercový půdorys. Kaple měla okosené rohy s nárožními lizénami a fabionovou římsou. Původní krov byl kryt taškami (žihelky), přičemž byl vršek zúžen v hranolový čtyřboký sanktusník. Vstup měl segmentový záklenek. Světlo pronikalo skrz malá kruhová okna v bočních zdech kaple. Interiér byl plochostropý. Podlaha byla vyskládána z cihel. Pravděpodobná podoba kaple byla znázorněna pomocí 3D modelu (obr. 9; autor M. Feslová).

Obr. 7: Odvození přibližných výšek objektu z historické fotografie (M. Feslová)

Obr. 8: Odvození půdorysu stavby z archeologicky odkrytých pozůstatků zvoničky (M. Feslová)

Obr. 9: Pravděpodobná podoba kaple v Myslince (3D model zhotovila M. Feslová).

Výzkum zvoničky v Myslince a jeho význam v kontextu archeologických výzkumů novověkých sakrálních objektů v západních Čechách

Nastíněním současného stavu archeologického bádání v oblasti raně novověké sakrální architektury v západních Čechách, lze vypočítat převažující trendy a vypočítat kontrast s prvopočáteční ideou a smyslem komunitního výzkumu drobné zvoničky. Drobná sakrální novověká architektura totiž stojí ve stínu zorného pole archeologie, jež se dlouhodobě zaměřuje na výzkum velkých sakrálních staveb, povětšinou s akcentem na studium jejich starších vývojových fází.

V první řadě jsou v západních Čechách studovány kláštery. Pakliže se pozastavíme výhradně u novověké fáze, té byla věnována pozornost zejména při výzkumech klášterů v Domažlicích (Břicháček – Hereit 2018, obr. 8), Kladrubech, Pivoni (Břicháček 2018), Stříbře a v Teplé (Široký – Nováček 2011, 37-47; Široký – Panáček 2013, 252-262; Nováček – Široký – Starková 2014, 7-19). Početnější jsou pak výzkumy jednotlivých kostelů distribuovaných v mnoha západočeských sídlech, nebo ve volné krajině. Akcent je kladen na pozorování stavebních vývojových fází s mnohačetnými přestavbami, obzvláště v době barokní. Zatím ojediněle jsou studovány klenební zásypy, jako v kostele Nejsvětější Trojice v Rabí (Foster – Waldmannová 2011) či ve svatyni sv. Petra a Pavla v Horažďovicích (Čechura 2003a). Zvláštní pozornost je věnována lokalizování a průzkumům skrytých vnitřních prostor a krypt, díky čemuž jsou odhalovány hrobky obsahující často ostatky místních komunit, církevních činitelů a regionálních urozených osob. K takovým objevům došlo v kostele sv. Jakuba většího v Nečtinách (Orna – Šneberger – Omelka – Řebounová – Pilná 2019, 225-243), v kostele Sedmibolestné Panny Marie v Rabštejně nad Střelou (Čechura 2002b), v kostele sv. Mikuláše ve Zbirohu (Čechura 2002c). a nedávno v kostele sv. Panny Marie v Poběžovicích, kde byla objevena a prozkoumána Švamberská hrobka. V souvislosti s historicko-archeologickými výzkumy barokních pohřbů v západních Čechách nelze opomenout krypty, resp. katakomby, jimž je třeba věnovat pozornost při studiu pohřebního ritu a zvyklostí v období baroka. První se nachází pod jezuitským kostelem zasvěceným Neposkvrněnému početí Panny Marie a sv. Ignáci z Loyoly v Klatovech v letech 1656 až 1676. Druhé s mumifikovanými ostatky rodu Gryspeků se nachází v kostele sv. Petra a Pavla v Kralovicích.

Další pohřby jsou odhalovány při výzkumech hřbitovů v blízkosti sakrálních staveb. Výčet těchto výzkumů je široký, neboť hřbitovy byly prozkoumány u Sv. Máří Magdalény v Plzni-U Zvonu, v Plzni – Liticích, u Všech Svatých v Plzni (Čechura 2001) a kaple sv. Anny u kostela Nanebevzetí Panny Marie (Čechura 2002a), u sv. Jana Evangelisty v Blovicích (Bouda – Loukota – Šneberger – Lungová 2018, 107-127), u Všech Svatých v Domažlicích (Břicháček – Čechura 2011, 144-145, obr. 8), u sv. Martina v Klenčí (Čechura 2005), u Petra a Pavla v Kralovicích (Stráník 2008, 9-11) v Plasích. V kontextu pohřbívání v raném novověku nelze opomenout ani pozornost,

kteřá je věnována náhrobkům, jakožto specifickým hmotným dokladům často s vysokou uměleckou hodnotou. Tyto památky byly detailně studovány na Střibřsku (Brachtl – Rožmberský – Švábek 1990), Domažlicku (Procházka 1990) a Tachovsku (Procházka – Oulík 1995).

S josefínským rušením sakrálních staveb se objevuje téma komplexního studia sakrálních staveb, jejichž funkce byla ukončena na sklonku 18. století a dodnes zpravidla chátrají. Archeologie se této problematice začala věnovat především na Klatovsku (Junková 2018, 91-123). Součástí studií zaměřených na relikty sakrálních staveb je zpravidla rešerše archivních pramenů a terénní dokumentace dochovaných stavebních prvků, jako například v případě kostela Všeoh Svatých u Rabí (Junková 2014, 80-87). Důležitým počinem bylo sestavení seznamu pousteven, v nichž bydleli poustevníci (eremité). V Čechách vzniklo poustevnictví s benediktýny a pojilo se s kolonizací, kdy poustevníci bydleli na těžko dostupných místech. V západních Čechách se pak objevily řády vycházející z poustevnictví, jako augustiniáni eremiti v Pivoni, vilemité či pauláni v klášteře ve Světcích (Rožmberský – Krčmář 2014).

Z výčtu je více než patrná absence výzkumů menších sakrálních staveb, mezi něž patřily drobné kaple. Výzkum drobné sakrálních architektury může přinést podstatné poznatky o distribuci sakrálních staveb v krajině, v menších sídlech, může přiblížit pozoruhodnou kulisu lokálních příběhů.

Závěr

Výzkum došel doposud k závěru, že současná vesnice Myslinka byla založena po třicetileté válce, na konci 17. století. Umístění středověké vesnice, která je zmiňována v listinných dokladech a opuštěna v 15. století, není dosud známo. Mohlo se nacházet v jiné části sídelního prostoru. S výjimkou částečně zachované venkovské architektury byly odkryty jen velmi omezené materiální stopy obzvláště z 20. století. Jde většinou o tenké vrstvy obsahující fragmenty keramiky, které se vyskytovaly jak na pozemcích, tak na návsi. Archeologické techniky zaznamenaly významnou diskontinuitu ve vývoji vesnice, což lze jasně spojit se změnou populace po druhé světové válce. Odlišný přístup a vnímání lokality se odráží nejen v bezohledné demolici historické architektury, ale také v odlišném chování při nakládání s odpady, které byly ukládány v soukromých i veřejných prostorech. Silné vrstvy odpadu obsahují stavební zbytky ze zničených a zbořených usedlostí, které byly jednoduše rozptýleny, ale také každodenní odpadky. Snaha místní komunity znovu založit kapli a renovovat vesnickou zeleň byla silně podpořena komunitním archeologickým projektem (obr. 10-14), který poskytl hmatatelné důkazy o místním historickém dědictví, které má být použito při plánovaných revitalizačních činnostech.

Prameny:

CDB III/2: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I. G. Friedrich (ed.). Pragae.

GEDENKBUCH: Gedenkbuch der Gemeinde Myslinka.

KRONIKA: Kronika obce Myslinka I a II (OÚ Myslinka)

Internet sources:

<https://archivnimapy.cuzk.cz> (20. 4. 2020)

<http://oldmaps.geolab.cz/map> (20. 4. 2020)

<http://arcgis.onmapy.geology.cz>

Literatura:

BOUDA, J. – LOUKOTA, M. – ŠNEBERGER, J. – LUNGOVÁ, V. 2018: Záchranný archeologický výzkum u kostela sv. Jana Evangelisty v Blovicích. Archeologie západních Čech 9/2, 107-127.

BRACHTL, O. – ROŽMBERSKÝ, P. – ŠVÁBEK, V. 1990: Náhrobní kameny na Sušicku. Sušice.

BŘICHÁČEK, P. 2018: Archeologický výzkum kláštera v Pivoni (okr. Domažlice). Archeologie západních Čech 9/1, 90-112.

BŘICHÁČEK, P. – Hereit, P. 2018: Archeologický výzkum kláštera augustiniánů v Domažlicích. Archeologie západních Čech 9/1, 79-89.

BŘICHÁČEK, P. – Čechura, M. 2011: Kostel sv. Jakuba většího v Domažlicích a jeho postavení v místní raně středověké sídelní aglomeraci, Archeologie západních Čech 2, 133-150.

ČECHURA, M. 2001: Plzeň, Kostel Všech Svatých. Zpráva o archeologickém dozoru. Západočeské muzeum v Plzni.

ČECHURA, M. 2002a: Kaple sv. Anny u kostela Nanebevzetí Panny Marie v Plzni. Zpráva o archeologickém dozoru. Západočeské muzeum v Plzni.

ČECHURA, M. 2002b: Rabštejn nad Střelou, kostel Sedmibolestné Panny Marie. Zpráva o archeologickém dozoru. Západočeské muzeum v Plzni.

ČECHURA, M. 2002c: Zbiroh. Kostel sv. Mikuláše. Č.j. 77/2002 OZAV. Zpráva o archeologickém dozoru. Západočeské muzeum v Plzni.

ČECHURA, M. 2003a: Horažďovice, kostel sv. Petra a Pavla. Nálezová zpráva za rok 2003. Západočeské muzeum v Plzni.

ČECHURA, M. 2003b: Všehrady. Kostel sv. Prokopa a rekonstrukce ohradní zdi. Zpráva o archeologickém dozoru. Západočeské muzeum v Plzni.

ČECHURA, M. 2005: Klenčí pod Čerchovem. Kostel sv. Martina, kanalizace a odvedení srážkových vod. Zpráva o archeologickém dozoru. Západočeské muzeum v Plzni.

- FOSTER, L. – WALDMANNOVÁ, M. 2011: Rabí, okr. Klatovy kostel Nejsvětější Trojice, součást NKP areál zříceniny hradu Rabí r.č. 11767/4-3260. Nálezová zpráva ze záchranného archeologického výzkumu při statickém zajištění kleneb kostela v roce 2009. NPÚ v Plzni.
- FOUD, K. – KAREL, T. 1998: Lidová architektura – město Plzeň. Plzeň.
- GERSDORFOVÁ, Z. 2020: Myslinka – dějiny obce. Plzeň: Department of Archaeology, University of West Bohemia (manuscript).
- JUNKOVÁ, E. 2014: Rabí Ruins of the Church of the All Saints near Rabí (Klatovy district). Student Archaeology in Europe 2014, 80-87.
- JUNKOVÁ, E. 2018: Kostely a kaple zaniklé za josefínských reforem v bývalém okrese Klatovy. Archeologie západních Čech 13, 91-123.
- NOVÁČEK, K. – ŠIROKÝ, R. – STARKOVÁ, L. 2014: Pokračování výzkumu v areálu premonstrátské kanonie v Teplé. Památky západních Čech 4, 7-19.
- ORNA, J. – ŠNEBERGER, J. – OMELKA, M. – ŘEBOUNOVÁ, O. – PILNÁ, V. 2019: Výzkum novověké hrobky v kostele sv. Jakuba Většího v Nečtinech. Archaeologia historica 44/1, 225-243.
- PROCHÁZKA, Z. 1990: Historické náhrobníky okresu Domažlice. Plzeň-Domažlice.
- PROCHÁZKA, Z. – OULÍK, J. 1995: Historické náhrobníky Tachovska. Domažlice.
- ROŽMBERSKÝ, P. – KRČMÁŘ, L. 2014: Poustevníci, poustevny a pouště v Plzeňském kraji. Domažlice.
- STRÁNÍK, D. 2008: Víny na kralovickém hřbitově sv. Petra a Pavla. Vlastivědný sborník: čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska 18, č. 4, 9-11.
- ŠIROKÝ, R. – NOVÁČEK, K. 2011: První etapa výzkumu v areálu premonstrátské kanonie v Teplé. Památky západních Čech 1, 37-47.
- ŠIROKÝ, R. – PANÁČEK, M. 2013: Barokní stolový systém konventu a prelatury premonstrátské kanonie v Teplé. Dějiny staveb 2013, 252-262.
- VAŘEKA, J. – FROLEC, V. 2007: Encyklopedie lidové architektury. Praha: Grada.

Komunitní archeologie: fotografické příloha

Obr. 10: Skutečným dobrodružstvím bylo odkrývání pozůstatků zvoničky, která stála na návsi v Myslnice (foto M. Preusz)

Obr. 11: Letecký snímek z dronu dokumentuje odhalené reliкты zvoničky v Myslnice (D. Rieger)

Obr. 12: Místní dobrovolníci se v chladném březnovém počasí nebáli ani kresebné a popisné dokumentace, ani geodetického zaměření pozůstatků zvoničky (foto M. Preusz)

Obr. 13: Nejzajímavější nálezy vyvolávaly otázky, které bylo zapotřebí prodiskutovat (foto M. Preusz)

Obr. 14: V zázemí archeologického výzkumu bylo připraveno drobné občerstvení (foto M. Preusz)